

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrť leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrť leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 2. avgusta 1901.

Politični oddelek.

Program narodno-napredne stranke na Kranjskem.

Dne 18. m. m. so zborovali v Ljubljani zaupni možje narodne napredne stranke na Kranjskem in vsprejeli ta-le program:

1. „Narodno-napredna stranka stoji na stališču narodne avtonomije ter se bori s tega načelnega stališča za vsestranski svobodni razvoj slovenske narodnosti v političnem, kulturnem in socialnem oziru.

V to svrhu zahteva popolno enakopravnost in enakoveljavnost slovenske narodnosti in slovenskega jezika v vseh državnih in avtonomnih uradih, v cerkvi, v šoli in sploh v javnem življenji.

Od državne uprave zahteva stranka večjo brigo za moralno in materialno povzdigo slovenskega naroda.

2. Stranka zahteva svobodno, sicer na kulturnih načelih krščanstva zgrajeno, a od vsake cerkvene uprave popolnoma neodvisno narodno šolo in v to svrhu izdatno izboljšanje gmotnega položaja učiteljskega stanu, združeno s povišanjem njegove znanstvene in strokovne izobrazbe.

3. V verska in cerkvena vprašanja se stranka načeloma ne vtika, zahteva pa nujno zadostnih legislativnih sredstev zoper vsako zlorabo cerkvene in duhovske oblasti v politične namene.

4. Stranka priznava enakopravnost in enakoveljavnost vseh stanov ter vsled tega odločno odklanja nadvladje, bodisi politično in socialno kateregakoli stanu.

5. Dosledno je stranka načeloma za splošno in direktno in tajno volilno pravico, zahtevati pa mora pred dejansko vpeljavo glede na posebne sedanje razmere v slovenski domovini zadostnih legislativnih jamstev za popolno svobodo izraževanja ljudske volje in zlasti zoper oviranje te slobode po politički zlorabi cerkve.

6. Stranka upošteva velike važnost meščanstva za kulturni in gospodarski napredek naroda slovenskega ter teži na to, da postopa meščanstvo vspeoredno z drugimi produktivnimi sloji. Skrb stranke je, odstranjevati vsako pojavljajoče se nasprotstvo med stanovi.

7. V narodno-gospodarskem pogledu naglašá stranka veliko važnost kmetijstva za slovenski narod ter zahteva izdatno zakonito varstvo kmetijskega stanu v vsakem oziru z ureditvijo kmetskega realnega kredita v ohranjenje kmetskih domov in osebnega kredita, v zboljšanje gospodarstva, z olajšanjem, oziroma odpravo dedinskih in prenosnih pristojbin itd. Stranka zahteva v prilog kmetijske produkcije pravično pogodbo z Ogrsko, tej produkciji koristne trgovinske pogodbe in koristno prometno tarifno politiko.

Ker je glavni vzrok propadanja kmetijskega stanu zlasti v slovenskih pokrajinah pasivna kmetijska produkcija, zato zahteva stranka vse tiste naprave in uredbe, ki pomagajo pcvzdigniti to produkcijo kvalitativno, posebno pa smatra za nujno potrebno boljšo strokovno naobrazbo kmetijskega stanu in njega stanovsko organizacijo v svrhu samopomoči.

8. Uvažuje nadalje veliki pomen krepkega in svobodnega trgovskega in obrtnega stanu, bodi dolžnost državne uprave, omogočiti in pospešavati vsestransko pristopno višjo splošno in strokovno izobrazbo teh stanov ter pospeševati pridobitev umetnih sredstev za uspešno tekmovalje na domačem in svetovnem trgu.

V dosego teh smotrov je težiti na olajšanje prometa po pomnožitvi in sistematični ureditvi prometnih sredstev in na zboljšanje zvez z tujezemstvom, da se izkoristijo naravne sile in zakladi naših deželâ.

Narodno-napredna stranka pa obsoja najodločneje trgovskemu in obrtnemu stanu sovražno neplodno združevanje kmetovalcev v konsumna društva, katera se ne omejujejo zgolj na nabavo strogo kmetijskih potrebščin.

9. Za izboljšanje položaja delavskega stanu hoče stranka skrbeti za večjo strokovno omiko delavstva po

državni in deželni upravi, s primerno ureditvijo obrtnega nadaljevalnega pouka itd., koja višja omika pomore delavskemu stanu do boljšega položaja v socialnem oziru in boljšega gmotnega stanja, dalje hoče stranka skrbeti za ureditev zavarovanja proti boleznim in nezgodam, zlasti pa za preskrbljenje vseh delavskih slojev za starost in onemoglost.

10. Narodno-napredna stranka je pripravljena, stopiti v tesno zvezo z vsemi narodno-naprednimi slovenskimi in slovanskimi strankami, katere soglašajo z narodnimi in gospodarskimi zahtevami in težnjami njenega programa.

Shod je bil odobril program skoraj soglasno. V trezno premišljenih besedah brez vsake bombastične primesi se zrcali v programu vse ono, kar more po prepričanju narodno-napredne stranke pripomoči Slovincem do boljše bodočnosti.

Politični pregled.

Notranji položaj. — Čim se je zaznalo, kako tendenco ima načrt carinskemu tarifu za Nemčijo, nastalo je v naši notranji politiki neko posebno gibanje. Vsi politični krogi so jedini v tem, da je nemški carinski tarif najznamenitejšega pomena za našo državo, za vso njeno ekonomično in politično prihodnost. Najbolje so to spoznali Madjari. Ti so takoj opustili svoj odpor zoper zahtevanje, naj se že sedaj doženo pogajanja zaradi avtonomnega avstrijsko-ogrskega carinskega tarifa, predno je še državni zbor rešil nagodbeno vprašanje. Ta pogajanja so se tudi že začela in bodo trajala do jeseni nepretrgoma. Paralelno s tem pa tečejo tudi ugibanja listov glede vpliva nemškega carinskega tarifa na trozvezo in na položaj Körberjevega ministrstva. Velika večina vsega časopisja je mnenja, da bo imel novi nemški carinski tarif usodepoln vpliv na politično razmerje mej Avstrijo in Nemčijo, da je nemogoča politična zveza mej dvema državama, mej katerima teče carinska vojna. Pa tudi Körberjev položaj je izredno težak. Pogoj njegovi eksistenci je namreč, da državni zbor odobri carinsko in trgovinsko pogodbo z Ogrsko. Brez tega je skupen avtonomen carinski tarif nemogoč, je nemogoče, skleniti trgovinske zveze z inozemstvom, oziroma voditi carinsko vojno zoper Nemčijo in Italijo, a večine v državnem zboru, ki bi hotela odobriti nagodbo z Ogrsko, take večine nima Körber. Nekateri menijo, da jo vendar skupaj spravi, drugi pa so prepričani, da sam v to ne veruje nego samo gleda, kako bi se mogel umakniti s političnega pozorišča.

Deželni zbori so že vsi ustavili svoje delovanje. V nekaterih so bile obširne razprave o volilni reformi, in so bile sklenjene direktne volitve v kmetskih občinah. Na Koroškem so tudi nasvetovali, pomnožiti mandate kmetskih občin. Štajerski nemški nacijonali so napravili volilno reformo tako, da bo služila izključno njihovim interesom, dočim so kmetske volilce brezobzirno prikrajšali v njihovih pravicah. Vlada se je izrekla proti temu načrtu in se ta tudi ni mogel sprejeti, ker so nemški klerikalni poslanci izostali od dotične seje, tako da ni bilo navzočih dveh tretjin vseh poslancev, vsled česar se razprava sploh ni smela vršiti.

Deželnozborske volitve so v Gališki in na Kranjskem že razpisane. Na Češkem se bodo vršile začetkom meseca novembra. Pogajanja mej češkimi strankami zastran kompromisa se še vrše, ali vse kaže, da jedinstva mej vsemi strankami ne bo doseči.

Nemčija. — Vsled dogodivše se indiskrecije je bila berlinska vlada prisiljena, razglasiti svoj načrt carinskega

tarifa, ki bo podlaga za sklepanje novih trgovinskih pogodb. Ta načrt priča, da hoče Nemčija v trgovinski politiki kreniti na novo pot, da hoče z visokimi carinami zavarovati svojo produkcijo. Tistim državam, ki na tej podlagi nečejo ž njo skleniti trgovinske pogodbe, obeta carinsko vojno. Nemška vlada hoče zvišati carine zlasti na živila kakor so rž, pšenica, ječmen, oves, jajca, maslo itd., potem na živino in na les, torej na tiste pridelke, katerih dobiva največ iz Avstrije. Posledica tega bo, da na jedni strani poskočijo cene kmetijskih pridelkov v Nemčiji, kakor zahtevajo agrarci, na drugi strani pa da se zmanjša izvoz nemških industrijskih izdelkov. Delavci, ki se boje podraženja živil in skrčenja zaslužka vsled manjše produkcije, so začeli najhujši boj zoper novi carinski tarif. Njim so se pridružili industrijski krogi. Boj, ki se bo v tej zadevi na jesen bil v nemškem državnem zboru, bo vsekakor velikanski, ali uspeha ni dosti pričakovati, ker je večina nemškega parlamenta agrarična in odločno zavzeta za novi tarif.

Španija. — V tej nesrečni državi traja še vedno najljutejši boj zoper kongregacije. Republikanci, liberalci in socialisti delajo vedno bolj na to, da se vsi cerkveni redovi iztirajo iz Španije.

Vojna v južni Afriki. — Zadnji čas so Buri zopet dosegli na različnih krajih več uspehov, ali v celoti to ne preminja njihovega položaja. Nedostaje jim moči, da bi zamogli Angleže zadeti v srce. Angleži menijo, da se vojna približuje koncu. V dokaz tega naznanjajo, da smatra lord Kitchener svojo misijo za končano in se vrne na jesen na Angleško. Zapovedništvo v južni Afriki prevzame general Littleton.

Trgovinska in obrtniška zbornica.

Kranjska trgovinska in obrtniška zbornica je imela dne 23. junija sejo.

Otvorivši sejo, naznanil je zbornični predsednik Josip Kušar, da je trgovsko ministrstvo odobrilo zbornični računski sklep za leto 1900 ter potem prečital dopis upokojenega zborničnega tajnika cesarskega svetnika J. Murnika, kateri sporoča, da je že pred leti sklenil povodom petdesetletnice trgovske in obrtniške zbornice podariti zbornici portrete vseh njenih predsednikov. S temi portreti naj bi se okrasili prostori zbornične pisarne ter počastili možje, kateri so predsedovali zbornici zastopanih interesov. V to svrho naročil je gospod cesarski svetnik akademičnemu slikarju Matiji Jami, naj po fotografijah izgotovi portrete zborničnih predsednikov L. C. Luckmanna, V. C. Supana, Aleksandra Dreota, dr. Josipa Poklukarja, Josipa Kušarja, Vaso Petričiča in Ivana Perdana. To delo je sedaj dovršeno. Zbornica je ponudbo cesarskega svetnika Murnika s slava-klici sprejela ter sklenila, da se omenjeni portreti obesijo v zborničnih prostorih.

Razpisana služba provizoričnega konceptnega adjunkta se je po predlogu podpredsednika Kleina podelila finančnemu konceptnemu praktikantu dr. Franu Windischer-ju.